

I. A közjegyzői intézmény a XIX. század végén

Az 1890-es évek elejére a közjegyzői törvény novel-lájának hatálybalépésével, valamint az örökösödési eljárásról szóló törvény megalkotásával hosszú távra létrejöttek a közjegyzői hivatás jogszabályi keretei. Ez a szabályozás azonban nem elégítette ki a közjegyzői kar igényeit, mivel érdemben nem változott a közjegyzők hatásköre. Így az intézmény fejlődése csak az ügyvédi kar által elfogadott és támogatott irányban és mértékben valósulhatott meg. Ugyanakkor a közjegyzői hivatás ön-szerveződése még csak a kezdeteinél tartott. 1884-ben a kar összefogására létrejött ugyan egyesületi formában a jogszabályból hiányzó, országos közjegyzői kamarát pótolni hivatott szerv, a Magyarországi Királyi Közjegyzők Országos Egylete, azonban az egyesület tevékenysége a jellegéből adódóan korlátozott volt.

Az egyesület által kitűzött célok teljes mértékben tükröztek a közjegyzői intézmény foga-tyatékosságait és a közjegyzői kar fejlesztésének megoldandó feladatait.¹ Az egyesület két leg-főbb szerve a közgyűlés és a központi bizottság volt. Az egyesület közgyűléseit évente, a központi bizottság üléseit négyhavonként tartották. Az egyesület tagsága önkéntes volt, ezért tagsága soha nem fedte le a teljes közjegyzői kart. A közjegyzői intézmény hiva-tássá szervezésének az egyle-ten kívüli másik fontos ténye-zői azok az akkor fiatal királyi közjegyzők voltak, akik már nem pályaváltással, hanem a közjegyzői karban eltöltött hosszú közjegyzőjelölti és közjegyzőhelyettesi szolgál-lat után kerültek kinevezésre. Az új közjegyzői generá-ció tagjai nem kívántak belenyugodni abba a helyzetbe, hogy a közjegyzői intézmény szabályozását nem tudják befolyásolni. Egyre erőteljesebb hiátusként élték meg, hogy hiányzott a kar életéből az a szakmai sajtóforum, ami a kari érdekek közvetítője lehetett volna.

A közjegyzői egyesület megalakulásakor *A jog* című folyóiratot kereste meg annak érdekében, hogy állandó rovat biztosításával a kari érdekek szószólója legyen. Ez azonban nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. A közjegyzőséget érintő egy-egy tanulmány vagy cikk megjelentetése nem hívta fel kellően a figyelmet a kar problémáira, és nem ösztönzött azok megoldására. Inspirá-ló volt azonban az önálló szakmai folyóirat indítására az ügyvédi kar Wolf Vilmos főszerkesztő által 1884-ben indított folyóirata, az *Ügyvédek Lapja*, valamint az osztrák

Rokolya Gábor

Program és cselekvés dr. Charmant Oszkár életművében

és a német közjegyzőség szakmai folyóiratai. A kor jogi hivatásrendekhez tartozó jogászainak nyilvánvalóvá vált, hogy helyzetük javítása érdekében a kodifikációt kellene befolyásolni.² A közjegyzők, követve az ügyvédek kezdemé-nyezését, 1895-ben Kovaliczky Elek királyi közjegyző indítvá-nyára megindították saját szak-mai folyóiratukat, *Folyóirat a perenkívüli törvénykezés és a közjegyzői gyakorlat számára* címmel. A közjegyzőség első szakmai lapja Fiumében jelent meg, dr. Charmant Oszkár fő-szerkesztésében.³

Charmant Oszkár közjegyző

II. Az első közjegyzői szaklap főszerkesztője

Zimányi Alajos, a közjegyzői egyesület elnöke a lap első számá-ban *Mért akarunk szaklapot?* című köszöntőjében kiemelte, hogy a közjegyzői intézmény annak ellenére, hogy a kodi-fikáció közel negyedszázada

lezajlott, még mindig a kezdeti nehézségekkel küzd. Ál-láspontja szerint ez annak köszönhető, hogy a korábbi közhitelességi intézmény, a hiteles hely egyházi kötődése miatt nem adhatott jogfolytonosságot a polgári közjegyzőségnek. Ugyanakkor kiemelt fontosságúnak tartotta, hogy a három igazságügyi hivatásrend, a bírói, az ügyvédi és a közjegyzői kar hatásköre egymástól elhatárolásra ke-rüljön. Úgy vélte, hogy a közjegyzőség szakmai folyóirata a közjegyzői intézmény fejlesztésének alkalmas eszköze lehet.⁴ Charmant Oszkár a folyóirat szerkesztése mellett a lapban megjelenő cikkek jó részének megírását is magára vállalta. Már a folyóirat első számában megjelent mellett két további cikke jelent meg, egyrészt az örökösödési el-járás rendelkezéseit, másrészt a német telekkönyvi jogot ismertette a *Bürgerliches Gesetzbuch* (BGB) tervezete alapján.⁵

Charmant Oszkár teljes mélységében felmérte a folyóirat indulásának szerepét a közjegyzőség mozgalmában. Tanulmányában a közjegyzőség előzményeit elemezve azt a megállapítást tette, hogy állam- és jogtörténeti okok determinációja következtében a magyar jogalkotás az európai két fő közjegyzői rendszer, a francia és a német közjegyzői intézmény szabályozása között nem választhatott, így a jogrendszer többi részéhez hasonlóan a német jog dominanciája érvényesült. Ez nagyobb részt az osztrák és kisebb mértékben a bajor közjegyzői szabályozás átvételét jelentette.⁶ A közjegyzői intézmény hatáskörének legfontosabb része a közhitelesség szabályozása. Mivel a közjegyző a nem peres (korabeli kifejezéssel: peren kívüli), a bíró a peres jogszolgáltatást nyújtja, adódik, hogy a két jogi tevékenység legfontosabb jellemzői egymást kiegészítik.⁷

Charmant úgy vélte, hogy a hagyatéki eljárások lefolytatása is része a közjegyzői ténytanúsításnak, ezért ezt az eljárást is teljes egészében közjegyzői hatáskörbe kellene utalni. A kor jogi szabályozása, ami a közjegyző és a bíróság közötti osztott hatáskörön alapult, a közjegyzőséget már nem elégítette ki. A közjegyzői okirati kényszer eseteinek kibővítése azonban kényes kérdéseket vetett fel. Az ügyvédség érdekeit sértette bármilyen status quót érintő változás az okiratok szerkesztésénél, mivel a nagy létszámú ügyvédség egy tekintélyes része megélhetési problémákkal küzdött. Ezért ezt a kérdést inkább csak elvi síkon vetette fel, és elsősorban a telekkönyvi bejegyzés alapjául szolgáló okiratokra kívánta korlátozni. A közjegyzői hivatás jogi szabályozásának hiányosságai mellett a nagyobb problémát a közjegyzői kar passzivitásában, az egységes fellépés hiányában látta.⁸

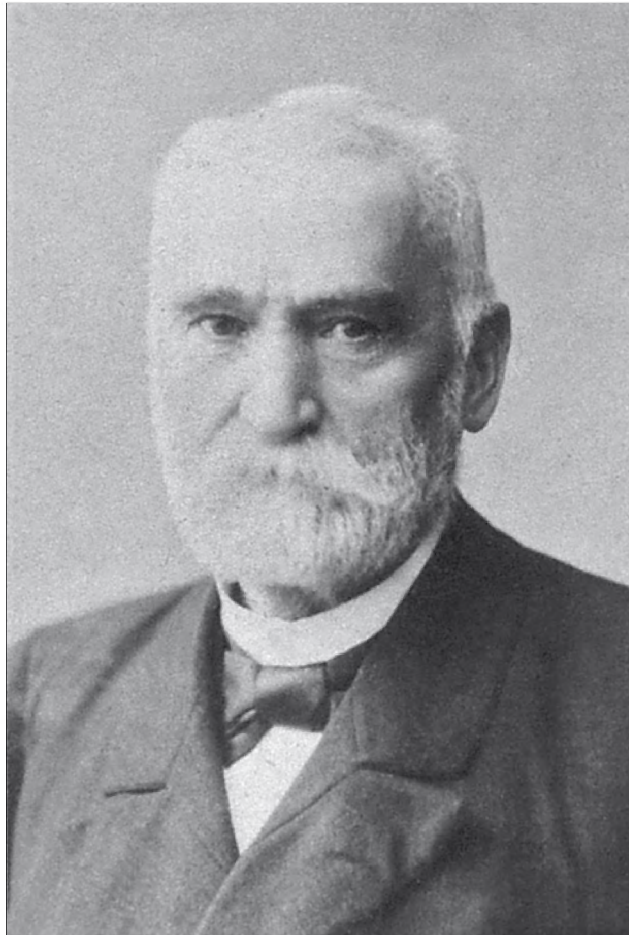
Véleménye szerint a kodifikáció részéről előkészített jogszabályok nélkülözték egy igazságügyi reform előkészítését, amely a közjegyzői intézményt is megváltoztatta volna. Sem a sommás eljárásról szóló törvény, sem a fizetési meghagyásos eljárás jogszabálya nem tükrözte egy átfogó igazságügyi politikát meglétét. Hiányzott a nem peres és a peres jogszolgáltatás konzekvens kettéválasztása. Ez különösen az örökösödési eljárásról szóló törvény alapelveiből tűnt ki. A hagyatéki tárgyalást a közjegyzők

ugyan lefolytatták, azonban a hagyaték átadását már a bírók végezték. Az osztott hatáskörű hagyatéki eljárás fenntartásával az állam nem szolgálta a jogkereső közönség érdekeit. Ugyanakkor Charmant világosan látta, hogy a közjegyzők sem tettek sokat annak érdekében, hogy helyzetüket – akár a közjegyzői egylet keretein belül kifejtett aktivitásukkal – javítsák.⁹

A közjegyzői egylet a magyar állam ezeréves fennállásának, a millenniumnak a megünneplésére különszámot jelentetett meg. Ennek szerkesztőségi cikkét Charmant Oszkár írta, aki a közjegyzőség helyzetéről tett korábbi értékeléseit hangsúlyozva a nemzeti jog megerősítését tartotta a legsürgetőbb feladatnak. Ez önálló nemzeti középosztály és nemzeti jogász gondolkodás kialakulását feltételezte. Ugyanakkor óvatosságra intett az elhamarkodott kodifikációval szemben, úgy vélte, hogy a kor viszonyai között csak olyan törvénykönyvek születnének, amelyek a német jog örökségét viselnék magukon.¹⁰

Charmant Oszkár 1897-ben lemondott a közjegyzői folyóirat szerkesztéséről, és tevékenységét a közjegyzői mozgalom új formájának, az első közjegyzői kongresszus előkészítésének szentelte. A szaklap szerkesztését Schilling Rudolf budapesti közjegyző vette át, aki a folyóiratot *Közjegyzők Lapja* néven jelentette meg. Egy év múlva azonban ő is lemondott a szerkesztői tevékenységről. Ezt követően 1904-ig a folyóirat kiadása átmenetileg szünetelt. Ekkor ismét Charmant Oszkárt bízták meg a folyóirat főszerkesztésével. Munkáját Holitscher Szigfrid budapesti közjegyző segítette. Charmant 1909-ben végleg lemondott a folyóirat szerkesztéséről.

Charmant Oszkár első főszerkesztősége idején a közjegyzőség szakmai folyóirata a német és az osztrák közjegyzői folyóiratok tematikáját követte, emellett több szakmai anyag fordítását és jogszabály-ismertetőt is megjelentetett a német jog köréből. 1904-től Holitscher Szigfrid szerkesztő segítségével mellett már változott a közlő profilja, előtérbe kerültek a magyar magánjog változásait érintő tanulmányok, valamint a közjegyzői szervezet aktuális hírei. Ebben az időszakban vált a szakmai folyóirat a közjegyzőség mozgalmának támogatójává.

Zimányi Lajos

III. A közjegyzői kongresszusok szervezője és szószólója

A századfordulóra kialakultak azok a szervezeti feltételek, amelyek lehetővé tették a közjegyzői kar mozgalmainak további fejlődését. Charmant Oszkár és Rupp Zsigmond osztrák példa nyomán 1900-ban az országos közjegyzői egyesület ülésén az első magyar közjegyzői kongresszus összehívását javasolta.¹¹ A közjegyzőkhöz intézett felhívásukban javasolták, hogy a kongresszus vitassa meg a polgári törvénykönyv kodifikációját, ezen belül kiemelten a peres és a peren kívüli eljárások szétválasztását, az összes nem peres eljárás közjegyzői hatáskörbe utalását, a telekkönyvi reformot és a közhitelesség erősítését. Követelték, hogy a közjegyzői törvény módosítása során a közjegyzők részére sérelmes rendelkezéseket szüntessék meg, és a jogszabályt úgy módosítsák, hogy az a közjegyzők helyzetének javítását segítse elő. Ennek keretében kérték, hogy szüntessék meg az összeférhetetlenséget a közjegyzői tisztség és az országgyűlési képviselői mandátum között.¹² Az is bekerült a követelések közé, hogy a közjegyző magánokiratot is készíthessen.

A közjegyzői hatáskör bővülése szempontjából fontos követelés volt, hogy a telekkönyvi bejegyzés alapjául szolgáló okiratokat vagy közjegyzői okiratba kelljen foglalni, vagy legalább közjegyzői névalírás-hitelesítéssel ellátni. A közjegyzői okirati kényszer eseteit kibővítették volna az örökségről való lemondást tartalmazó nyilatkozatra, a közvetlen hozzátartozók között megkötött életjáradéki szerződésekre, valamint a közintézetek, közalapítványok és az irni-olvasni nem tudó személyek jogügyleteire. Az örökösödési eljárás területén a közjegyzők követelése az egész eljárás közjegyzői hatáskörbe történő utalása volt. Növelték volna a bírósági megbízások szerepét a közjegyzői ügyekben, különösen a csődeljárással összefüggő esetekben. A közjegyzők két legfőbb követelése azonban egzisztenciális kérdésekhez kapcsolódott. Az elavult és alacsony díjtételeket tartalmazó díjszabást az árakhoz, a forgalmi élet követelményeihez kívánták igazítani. A közjegyzői kinevezéseknél kérték a közjegyzőhelyettesi kinevezések számának növelését, mert ennek elmaradása már a közjegyzői irodák működőképességét veszélyeztette, reális pályakép hiányában ugyanis a közjegyzők nem tudtak közjegyzőhelyetteseket alkalmazni irodáikban.

A kongresszus előkészítő bizottságának az volt a feladata, hogy a közjegyzőktől beérkezett anyagok alapján állítsa össze az egyes kérdések vitára alkalmas dokumentumait. Itt derült ki, hogy a közjegyzők megosztottak a magánokirat-felvételi jogosítvánnyal kapcsolatban. Többségben úgy gondolták, hogy ennek lehetővé tétele megszüntetné a markáns különbségtételt a közjegyző és az ügyvéd között.

Az országos közjegyzői nyugdíjintézet létrehozása tárgyában is született egy felvetés. Baditz Lajos kapuvári királyi közjegyző az egyes igazságügyi hivatások közötti éles elhatárolás szükségességét hangsúlyozta. Véleménye szerint a bírói hivatása az ítélezés, míg a közjegyző az összes peren kívüli eljárás lefolytatására lenne hivatott.¹³

Az első országos közjegyzői kongresszusra 1900. december 8-án került sor. A rendezvény meghívott díszvendégei között volt Plósz Sándor igazságügyi miniszter, Szabó Miklós, a Kúria elnöke és Győri Elek, a Budapesti Ügyvédi Kamara elnöke. A kongresszuson a közjegyzői kar több mint fele részt vett. Ünnepi beszédében Charmant Oszkár a közjegyzőkről szóló törvény hiányosságairól is szót ejtett. Kiemelte, hogy a közjegyzői közhitelesség fontos része a hitelesítés, ugyanakkor a statisztikából az állapítható meg, hogy a teljes ügyforgalmon belül ezen ügyek aránya a $\frac{7}{8}$ -ot éri el. A közjegyzői okiratok száma nagyon alacsony szinten mozgott, jellemző volt, hogy az ingatlan-nyilvántartási bejegyzésre kerülő okiratoknak csak 5%-a volt közjegyzői okirat. Ez az arány kihatott a közjegyzői irodák működésére, és torzuláshoz vezethetett. A miniszter Charmant előadásának legfontosabb megállapításait felterjesztés formájában is megkapta.

A közjegyzői kongresszus híre, az ott elhangzott előadások az ügyvédi kart is állásfoglalásra kényszerítették. Egy Spectator álnéven író szerző bár elvi alapon egyetértett a közjegyzői intézmény fejlesztésével, felhívta a figyelmet az intézmény működésében tapasztalható anomáliákra. Hiányolta a közjegyzői kinevezéseknél az ügyvédek kinevezési lehetőségeit, indokolatlannak tartotta a közjegyzői jövedelmeket, és rámutatott arra, hogy az idősebb közjegyzőknél hiányzott a személyes munkavégzés. A problémák megoldását abban látta, hogy több új közjegyzői székhelyet kell létesíteni, amelyekre más jogi pályákról érkezett jogászokat kell kinevezni.¹⁴ Az első közjegyzői kongresszus ugyan nem oldotta meg a közjegyzői kar problémáit, de alkalmas fórumnak bizonyult arra, hogy a jelenlevők egységes álláspontot alakítsanak ki a legfontosabb kérdésekben.

A századfordulóra az ügyvédi kar válságba került, egyre többen hangsúlyozták a reformok szükségességét.¹⁵ Az ügyvédek és a közjegyzők érdekeit egyaránt veszélyeztetették a községi és körjegyzők magánmunkálatai. A jegyzők magánmunkálatai azt jelentették, hogy jogi végzettség nélkül szerkeszthettek okiratokat. A két kar, félretéve az ellentéteket, egységesen lépett fel a kormányzatnál, de eredményt nem tudtak elérni, mert a jegyzők fontos politikai szerepet játszottak a választásoknál, mint a képviselőjelöltek kortesei, akik a kormánypártok számára szállították a szavazatokat. Így került sor a jegyzők tevékenységének és az általuk felvett okiratok díjainak szabályozására.¹⁶

A közjegyzői egyesület a jegyzői magánmunkálatok elleni küzdelem jegyében hívta össze a második közjegyzői kongresszust. Az 1904. április 24-én megtartott kongresszus előadói beszédét Charmant Oszkár tartotta. Expozéjában kiemelte, hogy a közjegyzői kar eddigi taktikája, amellyel kívárta, hogy a községi jegyzők helyzete az általános közigazgatási reform keretében rendeződik, nem járt az elvárt eredménnyel. A jegyzők elleni sikeres fellépés érdekében elemzés tárgyává tette a magánmunkálatok összetételét és ügýtípusok szerinti megosztását. A jegyzők által ellátott ügyek egy része a közigazgatás keretébe tartozott, például a különféle bizonyítványok, építési engedélyek kiadása. Ezek hatósági jellegükből

eredően a jegyzők kizárólagos hatáskörébe tartoztak. A problémát a magánjogi ügyekhez tartozó okiratok szerkesztése és a telekkönyvi ügyekben történő képviselő el-
látása jelentette.¹⁷

A jegyzői magánmunkálatok tömeges elterjedése azzal a következménnyel járt, hogy a közjegyzői hatáskört jelentő nem peres eljárások lefolytatását – a törvényalkotó szándékával ellentétben – a községi jegyzők gyakorolták. Ez a közjegyzői törvény és a közjegyzői hatáskör érvényesülésének diszfunkcionális hatása volt. Így a két kar közötti tényleges helyzet jogszabályi módosítása nélkül egy olyan állapot alakulhatott volna ki, hogy a közjegyzők a gyakorlatban a nem peres eljárások közül csak a hagyatéki eljárásokat folytatták volna le. Charmant szerint a községi jegyzőknek fel kellene hagyni az okiratszerkesztő tevékenységgel, mert ez gátja annak, hogy a közigazgatási tevékenységüket egyáltalán el tudják látni. Véleménye szerint azt a status quót kellene visszaállítani, amely a közjegyzői törvény hatálybalépésekor fennállt.

A kongresszus elé két határozati javaslatot terjesztettek. Az egyiket Baranyai (Blum) Béla pécsi királyi közjegyző fogalmazta meg. Javaslatára az ingatlan tulajdonjogának átruházása, az örökösök közötti osztályos egyezség, az örökségről való lemondás, az örökbefogadási szerződés, a végrendelet készítése, az ajándékozási szerződés ügýtípusaiban a jegyző nem készíthet okiratokat. Más esetekben az okiratszerkesztő felelősségének megállapítása érdekében előírta volna az ellenjegyzési kötelezettséget. Az előkészítő bizottság határozata ennél radikálisabb volt, mert általános érvénnyel megtiltotta volna a községi jegyzők magánmunkálatait.¹⁸ A kongresszus határozatainak

végrehajtása érdekében a közjegyzők küldöttsége felkereste Plósz Sándor igazságügyi minisztert, valamint Tisza István miniszterelnököt, azonban a polgári kor alatt ebben a kérdésben nem történt érdemi változás.

Az ügyvédi kar túlnépesedése a századfordulóra oda-
vezetett, hogy keresni kezdték a lehetőségeket a mintegy ötezer ügyvéd megélhetésének biztosítására. A probléma egyik lehetséges megoldásaként kidolgoztak egy olyan elképzelést, amely szerint a közjegyzői intézmény fokozatos megszüntetésével a közhitelességi funkciókat az ügyvédek gyakorolták volna.¹⁹ E koncepció szerint először csak az olyan kisebb helységekből vették volna át a közjegyzői feladatokat, ahol nem működött közjegyzői iroda. Később, mivel nem lettek volna új közjegyzői kinevezések, a többi helyen is ügyvédek váltották volna fel a közjegyzőket. Ez lett volna az ügyvéd-közjegyzőség intézménye.

A közjegyzőség létét fenyegető helyzetben 1911. október 17-én és 18-án tartották meg a magyar közjegyzőség harmadik kongresszusát, amelynek tárgya az ügyvéd-közjegyzőség elmélete elleni küzdelem volt. Az ügyvédi kar kezdeményezésére felvették ezt a kérdést a tárgysorozatba az ugyancsak erre az időpontra összehívott országos jogászgyűlésen is. A gyűlés IV. szakosztályának második kérdése az volt, kívánatos-e, hogy a bíróságok egyes peren kívüli teendői közjegyzőkre vagy ügyvédekre ruháztassanak át. A kérdésre Pap József, a Budapesti Ügyvédi Kamara titkára, valamint Charmant Oszkár válaszolt.

Pap okfejtése szerint a bíróságok hatásköréből el kell vonni az összes nem peres hatáskört, és azokat az ügyvéd-közjegyzők hatáskörébe kell utalni, álláspontja sze-

Az 1911. évi közjegyzői kongresszus résztvevői

rint ugyanis a közjegyzői intézmény nem teljesítette a jogrendszerben elfoglalt helye szerinti szerepet. Vitatta, hogy a két igazságügyi hivatásrend egymással inkompatibilis lenne. Határozati javaslatot terjesztett elő, amelyben indítványozta, hogy a nem peres eljárásokat a bíróságtól vegyék el, és a királyi közjegyzők hatásköre az ügyvédekre legyen átruházva olyan helységekből, ahol nincs közjegyző, és új közjegyzőket ne nevezzenek ki, a megüresedett közjegyzői állásokat ügyvéd-közjegyzőkkel töltsék be.²⁰

Charmant Oszkár álláspontja szerint a nem peres eljárások lefolytatása és a többi közjegyzői hatáskör is hatósági tevékenység, amely nem egyeztethető össze az ügyvédi tevékenységre jellemző jogvédelmi funkciókkal. Úgy vélte, hogy a túlzottan magas ügyvédi létszámból eredő problémákra nem lenne jó megoldás az ügyvéd-közjegyzőség intézményének bevezetése. Ezért az általa előterjesztett határozati javaslat az összes nem peres eljárás közjegyzői hatáskörbe való utalását tartalmazta.²¹

Az ügyvéd-közjegyző kérdés plenáris ülésének előadója, Márkus Dezső előadásának kiindulópontja bár megegyezett a közjegyzői és az ügyvédi állásponttal, miszerint a peren kívüli eljárásokat a bíróságok hatásköréből el kellene vonni, viszont tizenöt évi ügyvédi gyakorlattal rendelkező ügyvédeknek lehetővé tette volna a közjegyzői tevékenység gyakorlását, vagyis az ügyvéd-közjegyzőség bevezetését. Charmant hosszú előadói beszédében rámutatott arra, hogy az ügyvéd-közjegyzőség bevezetése nem oldja meg az ügyvédi kar létszámgondjait, csupán egy sajátos bifurkációt valósít meg. A jogászgyűlés elfogadva Charmant érveit, egyetértett a nem peres eljárások bíróságon kívüli hatáskörbe adásával, de a szervezeti kérdésekben nem hozott határozatot.

A közjegyzői kongresszus szintén foglalkozott az ügyvéd-közjegyzőség intézményével, ahol Szécsi Ferenc előadta, hogy az ügyvéd-közjegyzőség intézménye csak levezető csatorna lenne, ami hosszabb távon nem oldaná meg az ügyvédi kar problémáit. A közjegyzői kongresszus határozata azért ellenezte az ügyvéd-közjegyzőség bevezetését, mert az megbontaná az igazságszolgáltatás rendjét.²² A közjegyzői hivatásrendet fenyegető veszélyt így sikerült elhárítani, ugyanakkor a jogászgyűlés felhívta a figyelmet arra, hogy a közjegyzőség törekvéseit csak az ügyvédi hivatásrend segítségével tudja megvalósítani.

Megváltozott körülmények között, 1922. november 26-án került sor a negyedik közjegyzői kongresszus megtartására, amelynek tárgyköreit a közjegyzői okirati kényszer előírása, a közjegyzői törvény új novellájának tervezete, valamint a közjegyzői hatáskör bővítésének javaslatai képezték. A kongresszuson határozatokat fogadtak el a hagyatéki eljárások hivatalból történő megindításáról, valamint az ingatlan elidegenítését célzó jogügyletek közjegyzői okirati kényszeréről. A kongresszus határozatait átadták Daruváry Géza igazságügyi miniszternek, aki jogeretet tett azok megvalósítására, azonban a határozatok jogrendszerbe történő átültetése elmaradt. További közjegyzői kongresszusok megtartására már nem került sor. A közjegyzők érdekeik érvényesítését ezt követően már más szervezeti formákban gyakorolták.

IV. A közjegyzői kodifikáció miniszteri biztosa

1909-ben az igazságügyi miniszter megbízást adott Charmant Oszkárnak, hogy a közjegyzői intézményre vonatkozó törvények reformját készítse elő.²³ Charmant a megbízás teljesítése érdekében lemondott a *Királyi Közjegyzők Közlönye* főszerkesztői tisztségéről, és 1911-re elkészítette az örökösödési eljárás módosításáról szóló törvényjavaslat tervezetét, amelyet az az évben megtartott közjegyzői kongresszus megtárgyalt és elfogadott.

A Charmant-féle tervezet legfőbb elve a bíróságok tehermentesítése, az eljárás gyorsítása, valamint az eljárási szabályok egyszerűsítése volt. Tervezetében pontosította, hogy akkor is hivatalból indult meg az eljárás, ha a hagyatékba ingatlan vagy jelzálogjoggal biztosított követelés tartozott. Rendezte a királyi közjegyzők illetékességét az eljárás lefolytatására oly módon, hogy az a közjegyző bírt illetékességgel, akinek a székhelye az illetékes királyi járásbíróság székhelyén volt. Fontos garanciális szabálynak számított, hogy az örökhagyó után maradt végrendeletet a közjegyző akkor is köteles volt kihirdetni, ha hivatalból nem indult meg a hagyatéki eljárás. A hagyatéki eljárás során a távol lévő, az ismeretlen helyen tartózkodó vagy a külföldön távol lévő örökös képviselése érdekében a közjegyző megkereste a gyámhivaltat, hogy részére gondnokot rendeljen. Ha kiskorú örökös vagy más gyámság vagy gondnokság alatt álló személy volt a hagyatékban, a közjegyző a lefolytatott eljárás iratait megküldte a gyámhatóság részére.

Részletesen szabályozta az öröklési bizonyítvány kiadásának eseteit, amely elsősorban az eljárás gyorsítására volt hivatott. Hangsúlyozta, hogy öröklési bizonyítvány kiadására akkor kerülhet sor, ha az örökös minőséget tanúsítani szükséges, ha azonban az örökösödési bizonyítvány feltételei nem állnak fenn, a közjegyző továbbra is megküldi az iratokat a hagyatéki bíróságnak, hogy adja át a hagyatékot. Az eljárás gyorsítása érdekében a miniszter felhatalmazhatta a közjegyzőket, hogy végezzék el a haláleset felvételét, és döntsenek az előzetes biztosítási intézkedések kérdésében.²⁴

Az öröklési bizonyítvány intézményét maguk a közjegyzők is vitatták. Szily Ferenc kiemelte azt a körülményt, hogy az öröklési bizonyítvány nehezen illeszthető be az ipso iure öröklési rendszerbe, mert prejudikál az örökösök személyét illetően.²⁵ Érvelésébe bevezette a vélelmezett örökös kategóriáját, mert álláspontja szerint ez az intézmény az örökség elfogadása és az öröklési bizonyítvány nélkül is működik. Ezzel szemben azt állította, hogy csak a hagyatéki tárgyalás lefolytatása az, ami az örökösöt legitimálhatja. Ez az érvelés vitatható, mert az eljárás gyorsításának és egyszerűsítésének Charmant Oszkár által megfogalmazott elveibe ütközik. A fő ok azonban a vidéki közjegyzők megélhetési kényszere volt, de ez a jogkereső közönség előtt nem lehetett elfogadható érvelés.²⁶

Charmant Oszkár jogirodalmi munkásságának egy része az Igazságügyi Minisztérium által elkészített különböző jogszabálytervezetek véleményezéséhez kötődött.

Többek között észrevételeket írt a kamara nevében az egységes bírói és ügyvédi vizsgáról szóló törvényjavaslat tervezetéhez. Tulajdonképpen csak a jogszabály egy kitételét kifogásolta, nevezetesen azt, hogy aki joggyakorlatát közjegyzői irodában teljesíti, annak a szakmai gyakorlatáról szóló igazolását a közjegyzői kamara állítsa ki, és ne az ügyvédi kamara, amely keretében a jelölt gyakorlatot nem folytatott. Mivel az egységes bírói és ügyvédi vizsga képesítő jellegű volt, szerencsésebbnek vélte, ha igazságügyi vizsgának nevezték volna el.²⁷

1915-ben a miniszterhez írt, a közjegyzők képviseleti joga, a hagyatéki eljárás reformja és a közjegyzői díjak kérdéséről szóló kamarai felterjesztés egyik szerzője volt. Ebben jogtörténeti okfejtéssel rámutatott arra, hogy a közjegyzői képviselet csupán a peres eljárásokban van kizárva, míg a közjegyzői intézmény fejlesztésének egyik célja az, hogy a nem peres eljárásokban a közjegyzői képviselet minél szélesebb körű legyen. A közjegyzői díjakat a jogalkotó utoljára 1880-ban szabályozta. Ezt követően a gazdasági-pénzügyi viszonyok változásait már nem követte a díjtörvény, így az elmaradt a tényleges forgalmi viszonyoktól. Ezért sürgette Charmant az új díjszabályzat megalkotását.²⁸ Mivel a Charmant által készített hagyatéki eljárás tervezete már régóta a minisztériumban volt, konkrét előrehaladás nélkül, a közjegyzői kar is annak mielőbbi országgyűlés elé terjesztését sürgette.

Egy másik kamarai előterjesztés a polgári perrendtartás kodifikációjához kapcsolódott. A polgári perrendtartás javaslata tartalmazta azt a szabályt, amely szerint az ellenbizonyítás a közokirattal szemben is megengedett. Ezt a közjegyzők oly módon kívánták megváltoztatni, hogy a közokiratra megszabott alakszerűségek megtartása csak magával a közokirattal bizonyítható. Ezt azzal az érveléssel támasztották alá, hogy az ellenbizonyítás korlátlan volta a közokiratot megfosztotta volna a magánjogi kiemelt szerepétől.²⁹

1917-ben Charmant az örökösödési eljárásról a Magyar Jogászegyletben tartott előadást, amely a polgári törvénykönyv törvényjavaslatához készült tervezethez kapcsolódott. Ebben az előadásában hangsúlyozta, hogy az anyagi jog szabályozása nagyobb függetlenséget mutatott a külföldi, elsősorban az osztrák és a német szabályozástól, viszont az eljárásjogok kodifikálásánál átvették a külföldi mintákat.³⁰ Előadásában megvédte az általa bevezetni szándékozott öröklési bizonyítványt, ismételt hangsúlyozva, hogy az öröklési bizonyítvány intézménye elősegíti a bíróságok tehermentesítését. Mivel az öröklési bizonyítványok kiadása közhitelelű tanúsítást jelent, a közjegyző hatáskörébe tartozik. Kiemelte annak veszélyét is,

hogy nem szerencsés egy eljárásjogi intézményt, nevezetesen az öröklési bizonyítvány kiadását az anyagi jogban szabályozni, mert ezzel egy későbbi eljárásjogi szabályozásnak is kereteket szabnak. Végso álláspontja szerint egy eljárásjogi jogszabály kodifikációját egy gyakorlati jogászra célszerű bízni, mert egy elméleti jogász nem látná át a jogintézmények működését.³¹

V. Jubileumi beszédének programja

A közjegyzői kar 1925-ben ünnepelte a magyar közjegyzői intézmény fennállásának ötvenedik évfordulóját. Az ebből az alkalomból összehívott országos gyűlés ünnepi szónokának Charmant Oszkárt kérték fel. Ő azonban az ünnepi gyűlés előtt, az emlékbeszéd írása közben váratlanul elhunyt. Ünnepi beszédet végül Galánffy János közjegyző mondott, Charmant Oszkár erre az alkalomra készült utolsó írását is felolvastva.³²

A megírt beszéd, amely Charmant pályájának betetőzését jelenti, egyben összefoglalása a közjegyzői intézmény fejlesztése érdekében folytatott küzdelemnek. Egy nehéz helyzetben, a világháborút lezáró békeszerződés után, a nemzet és a gazdaság újjáépítésének időszakában fogalmazta meg a közjegyzőség szerepét, mint a nemzeti középosztály egyik letéteményesét. A közjegyzői intézmény rendeltetését a jogimmanens erejének érvé-

nyesítésében, a közjegyzői ténytanúsításban látta. Nézete szerint az igazságszolgáltatás működésének legfontosabb célja a bizonyítékok összegyűjtése, és ebben a közjegyzők fontos szerepet játszanak.³³ A bírói, az ügyvédi és a közjegyzői tevékenység elhatárolása adott lehetőséget arra Charmantnak, hogy a közjegyzői hatáskör elemeit és azok érvényesülését kibontsa. Véleménye szerint a közjegyzői intézmény jogrendszer szerinti legfőbb szerepe, létrehozásának indoka, a közokiratok felvétele volt. Ezek az okiratok – a közjegyzői tevékenység jellegéből eredően – tanúsító okiratok. Érvényesülésüket az szolgálja a legjobban, ha az ellenbizonyítást velük szemben minél jobban kizárják. Az örökösödési eljárás reformja, a közjegyzői hatáskör kibővítése az okirati kényszer eseteivel növelheti a közjegyzőség igazságszolgáltatáson belüli szerepét és társadalmi súlyát. Sürgette az osztrák és a német befolyás megszüntetését a magyar jogrendszerben és a nemzeti jog kialakítását.³⁴

Charmant beszéde a közjegyzőséghez írt szellemi végrendelet, amely példa nélkül áll a közjegyzői szakirodalomban. A kortárs közjegyzők a szellemi vezetőjüknek tartották, annak köszönhetően is, hogy harminc évig állt

Charmant Oszkár közjegyzői pecsétje

a közjegyzői mozgalmak élén. Tevékenységében ötvöződött a közjegyzői intézmény fejlesztésének teoretikusa és a pragmatikus vezető. Egy generáción keresztül volt meghatározó alakja a közjegyzőséget érintő jogi kodifikációnak, és képességeit az igazságügyi kormányzat is elismerte. Bár tehetségénél fogva akár az igazságügyi, akár

a jelen tanulmányban nem részletezett politikai pályáján is többre lehetett volna hivatott, mégis egy ritkán látható egységes életművet hagyott maga után. Charmant Oszkár elképzelései és gondolatai ma is megkerülhetetlenek a közjegyzői intézmény értelmezésénél és fejlesztésénél a jogászok számára.

ROKOLYA, GÁBOR

Programm und Taten im Lebenswerk von Dr. Oszkár Charmant (Zusammenfassung)

Mit Novellierung des Notariatsgesetzes und mit dem Inkrafttreten des Gesetzes über das Verfahren bei Erbfällen entstand die Rahmenregelung der notariellen Tätigkeit. Diese Regelung befriedigte aber die Bedürfnisse der Notare nicht, weil dadurch ihre Befugnisse viel zu eng gefasst wurden. Um diese Lage zu ändern, kam es zu verschiedenen Bewegungen unter den Notaren, deren Zusammenfassung und Anleitung der königliche Notar in Fiume (heute Rijeka), später in Budapest, Dr. Oszkár Charmant auf sich nahm. Mit seinem Namen ist die Publikation der ersten Fachzeitschrift für Notare mit dem Titel „*Zeitschrift für die freiwillige Gerichtsbarkeit und die notarielle Praxis*“

im Jahre 1895 verbunden. Um die Lage des Notariats zu verbessern, veranstaltete er zwischen 1900 und 1922 vier Notartagungen. Er wurde 1909 vom Justizminister zum Regierungskommissar der Kodifikation der Notariatsordnung und des Erbverfahrens ernannt. Sogar sein Tod hatte einen Symbolwert. Er starb beim Schreiben seiner Rede zum 50jährigen Jubiläum des Notariats. Die zeitgenössischen Notare hielten ihn für ihren geistigen Anführer, denn er stand fast dreißig Jahre an der Spitze der Notariatsbewegungen. Juristen, die sich mit Deutung und Entwicklung der Institution des Notariats befassen, können ohne sein Lebenswerk nicht auskommen.

Jegyzetek

- ¹ „Az egylet célját az alapszabály a következőkben határozta meg: a közjegyzői intézmény fejlesztése, megszilárdítása és a hivatás egyenlő gyakorlatának megállapítása; a közjegyzők, helyettesek és jelöltek szellemi és anyagi érdekeinek állandó, egységes képviselése és érvényesítése, valamint a közjegyzői intézményre vonatkozó jogirodalmi munkák és a szakközlöny anyagi támogatása; az egyleti tag segélyre szoruló özvegye, illetve a hátrahagyott kiskorú gyermekei részére nyújtandó segélyezés.” Rokolya Gábor: *A polgári közjegyzőség emlékezete 1875–1949*. Budapest, 2009, Magyar Országos Közjegyzői Kamara, 104. p.
- ² „Az 1890-es évek közepétől a jogalkotás lelassult, majd gyakorlatilag leállt. Nemcsak a gyors és dinamikus jogalkotási hullám megtorpanása jelentett problémát, hanem az a tény is, hogy a már megalkotott jogszabályok modernizációs szempontból nem bizonyultak megfelelőnek. A jogászai hivatások problémái egyre láthatóbbá és hallhatóvá is váltak a századfordulótól kezdve.” Navrátil Szonja: *A jogászai hivatásrendek története Magyarországon (1868/1869–1937)*. Budapest, 2014, ELTE Eötvös Kiadó, 81. p.
- ³ Dr. Charmant Oszkár (1861–1925) jogi tanulmányainak befejezése után Rupp Zsigmond budapesti királyi közjegyző, kamarai elnök irodájában volt előbb közjegyzőjelölt, majd közjegyzőhelyettes. 1892-ben Fiumébe neveztek ki királyi közjegyzőnek, ahol alapító főszerkesztője lett a közjegyzőség első szakmai folyóiratának. 1900-ban Budapestre helyezték közjegyzőnek. 1904-től Budapesten adta ki a közjegyzőség folyóiratát *Királyi Közjegyzők Közlönye* címmel. 1909-ben az igazságügyi miniszter miniszteri biztosnak nevezte ki a közjegyzői hivatásrendet érintő kodifikáció felgyorsítására. 1912-ben a nemzetközi közjegyzői kongresszus beválasztotta az elnökség soraiba. 1900 és 1922 között négy közjegyzői kongresszust szervezett. 1917-ben a Budapesti Királyi Közjegyzői Kamara elnökévé választották. 1918-tól politikai és diplomáciai megbízatásokat is ellátott.
- ⁴ „Ebben a szaklapban az ország minden részéből összegyűjtve láthatja mindenki azokat az adatokat, amelyek közjegyzőségünk fejlesztésére és karunk érdekének és javának előmozdítására befolyással lehetnek oly értelemben, hogy ezáltal hazánkban a jogbiztonság és a jogi közhitelesség mélyreható jelentősége érvényesíthető.”

- Zimányi Alajos: Mért akarunk szaklapot? *Folyóirat a perenkívüli törvénykezés és a közjegyzői gyakorlat számára*, 1895. 1. sz. 51. p.
- ⁵ Dr. CH. O. [Charmant Oszkár]: Az új örökösödési eljárás. *Folyóirat a perenkívüli törvénykezés és a közjegyzői gyakorlat számára*, 1895. 1. sz. 29–32. p.; –nt –r. [Charmant Oszkár]: A telekkönyvi jog az új német birodalmi polgári törvénykönyv tervezetében. *Folyóirat a perenkívüli törvénykezés és a közjegyzői gyakorlat számára*, 1895. 1. sz. 32–36. p.
 - ⁶ Rokolya Gábor: *A közjegyzői intézmény fejlődése a polgári korban*. Budapest, 2013, Gondolat Kiadó, 47–48, 79–84. p.
 - ⁷ „A hitese személy valóságos segítőtársa a bírónak, de az ügyvédnek is az igazán való tényállásnak az igazság érvényesüléséhez oly fontos megállapításában, s így jut a hitese személynek – ha nem is közvetlen – szerep a jogvitát felszámoló igazságszolgáltatásban.” Fekete László: *Ars Notarialis*. 1. kötet. Budapest, 2013, Magyar Országos Közjegyzői Kamara, 97. p.
 - ⁸ „Azon célok között, melyeket e folyóirat megindításával karegységünk kifejezője, az országos egylet magának kitűzött, ennek a testületi szellemnek terjesztése és erősítése egyike az elsőnek.” [Charmant Oszkár]: A magyar közjegyzőség. *Folyóirat a perenkívüli törvénykezés és a közjegyzői gyakorlat számára*, 1895. 1. sz. 28. p.
 - ⁹ [Charmant Oszkár]: Visszapillantás. *Folyóirat a perenkívüli törvénykezés és a közjegyzői gyakorlat számára*, 1896. 1. sz. 1–8. p.
 - ¹⁰ „Ha a magánjogot a legközelebbi időben kodifikáljuk, az egy német jog lesz, vagy valami fantasztikus keverék, de semmi esetre sem magyar. Nem érett ahhoz, hogy kodifikáljunk nálunk semmi. Nincs előkészítve az anyag, nem vagyunk tisztában az elvekkkel.” Millennium. *Folyóirat a perenkívüli törvénykezés és a közjegyzői gyakorlat számára*, 1896. 9–10. sz. 269–285. p.
 - ¹¹ „Az osztrák közjegyzői kar önszerveződése 1900. júliusban érte el a csúcspontját azzal, hogy az összes közjegyzői kamara képviselőit küldöttgyűlésre hívták meg Bécsbe, és ebbe bevonták a jelöltegyesületek képviselőit is. A napirend átfogó programot irányzott elő, amelynek a közjegyzőségi szabályzat megreformálása volt a célja.” Neschwara, Christian: Az 1850., 1855., 1871. évi osztrák közjegyzői rendtartások: a közép-európai közjegyzőség alapjai. *Közjegyzők Közlönye*, 1999. 1. sz. 7. p.

- ¹² „Ennek kimondását Eötvös Károly szorgalmazta a közjegyzői törvény képviselőházi vitájában, azzal a sommás megjegyzéssel, hogy a két teendő egy személynél egy időben össze nem férhető.” Rokolya 2013, 63. p.
- ¹³ Baditz Lajos: A magyar királyi közjegyzők országos congressusa küszöbén. *A jog*, 1900. 49. sz. 353–354. p.
- ¹⁴ Spectator: A közjegyzők országos congressusához. 1901. 1. sz. 6. p.
- ¹⁵ „Az ügyvédi létszám folyamatos emelkedése miatt a kar tagjai az ügyvédi túlszaporodásban látták minden gondok okozóját. Több ügyvéd volt, mint amire a kortársak szerint szükség lett volna.” Navratil 2014, 109. p.
- ¹⁶ 1904. évi XI. törvénycikk a községi és közjegyzők, valamint a segédjegyzők illetményeinek szabályozásáról. In Márkus Dezső dr. (szerk.): *A hatályos magyar törvények gyűjteménye 1896–1907*. 5. kötet. Budapest, 1912, Franklin Társulat, 879–883. p.
- ¹⁷ Az Országos Statisztikai Évkönyv adatai szerint közjegyzők csak a vagyonátruházási szerződések 6,8%-át, a kötelezvények (tartozáselismelő nyilatkozatok) 4,2%-át és a telekkönyvi beadványok 1,8%-át készítették. A királyi közjegyzők második országos értekezlete. *Kir: Közjegyzők Közlönye*, 1904. 1. sz. 14. p.
- ¹⁸ „A kir. közjegyzők országos értekezlete mulhatatlanul szükségesnek tartja, hogy a községi jegyzők illetményeinek szabályozásával a közigazgatás szerves reformja oly irányban készíttessék elő, hogy a községi jegyzők hatáskörében a nem peres jogszolgáltatás terére tartozó magánmunkálatok helyet ne foglaljanak: mert a jogszolgáltatási keretű magánképviseltek és az igazgatási hatalmak gyakorlásában jelentkező állami képviseltek ugyanazon kézben egyesítése, általános politikai szempontból megengedhetetlen; gyakorlatilag pedig úgy a közigazgatásra, mint az igazságügyre felette káros; megnehezíti a közigazgatási teendők részrehajlatlan és pontos elvégzését, a rendezett igazságügynek azokat a biztosítékait, melyek a nem peres jogszolgáltatásban fektűsznek, gyengíti; az ugyanazon hatáskör ellátása végett életbe léptetett közjegyzői intézménynek fennmaradását lehetetlenné teszi.” A királyi közjegyzők második országos értekezlete. *Kir: Közjegyzők Közlönye*, 1904. 1. sz. 33. p.
- ¹⁹ Menyháth Gáspár dr.: Ügyvéd-közjegyző. *Erdélyrészi Jogi Közöny*, 1907. 1. sz. 3–5. p.
- ²⁰ Dr. Pap József: Kívánatos-e, hogy a bíróságok egyes perenkívüli teendői közjegyzőkre vagy ügyvédekre ruháztassanak át? *Az 1911-ik évi országos jogászgyűlés irományai*. 1. kötet. Budapest, 1911, Magyar Jogászegylet, 198. p.
- ²¹ „Véleményem szerint a jogászgyűlés a felvetett kérdéshez úgy foglal leghelyesebben állást, ha kimondja: hogy a hites bizonyosság ügykörébe eső perenkívüli teendőknek a kir. közjegyzők hatáskörébe való teljes átutalását törvénykezési rendünk korszerű kialakulása szükséges föltételének tartja.” Dr. Charmant Oszkár: Kívánatos-e, hogy a bíróságok egyes perenkívüli teendői közjegyzőkre, vagy ügyvédekre ruháztassanak át? *Az 1911-ik évi országos jogászgyűlés irományai*. 1. kötet. Budapest, 1911, Magyar Jogászegylet, 176. p.
- ²² A közjegyzői congressus és az országos jogászgyűlés tárgyalásai. A közjegyzői congressus második napján. *Kir: Közjegyzők Közlönye*, 1911. 9. sz. 358–364. p.
- ²³ „Éppen a politikai válságoknak tetőpontján, mikor talán a legkevésbé remélhettük, hogy az intéző körök figyelme a mi annyira elhanyagolt intézményünk felé is fordul, a távozó igazságügy-minister közvetlenül távozása előtt egy igen örvendetes intézkedéssel tette emlékét előttünk maradandóvá; karunk egyik kiváló tagjának, dr. Charmant Oszkár budapesti kir. közjegyzőnek ugyanis formaszzerű megbízást adott arra, hogy a közjegyzői intézményre s a közhitelű működésre vonatkozó alaki törvényeknek is hiányait pótló sérelmes és elavult rendelkezéseit módosító reformtervezetet készítse el; mely munkálat aztán a törvény-előkészítő bizottság további tárgyalásának fog alapjául szolgálni.” Közlemények a Debreceni Királyi Közjegyzői Kamara közgyűléséről. *Kir: Közjegyzők Közlönye*, 1910. 5. sz. 190. p.
- ²⁴ Dr. Charmant Oszkár: *Tervezet. Törvényjavaslat az örökösödési eljárásról szóló 1894. XVI. t.-cz. módosítása tárgyában*. Kézirat 50. p. MNL Országos Levéltára P 2024.
- ²⁵ Dr. Szily Ferenc: Az öröklési bizonyítvány a Tervezetben. *Kir: Közjegyzők Közlönye*, 1912. 1. sz. 6–7. p.
- ²⁶ „Ha az öröklési bizonyítvány a Tervezetben contemplált jogeszközként behozatik, a tárgyalásra kerülő hagyatéki ügyek száma valószínűleg szerint annyira csökkenni fog, s ezáltal különösen a vidéki közjegyzők főhatásköre s főjövendelme annyira megszoríttatik, hogy a közjegyzői intézmény egyéb hatáskör kellő biztosításának hiányában többé fenntartható nem lesz.” Dr. Szily Ferenc: Az öröklési bizonyítvány a Tervezetben. *Kir: Közjegyzők Közlönye*, 1912. 3. sz. 98. p.
- ²⁷ Dr. Charmant Oszkár: Az egységes bírói és ügyvédi vizsgáról szóló törvényjavaslat szövege. *Kir: Közjegyzők Közlönye*, 1912. 7. sz. 243–255. p.
- ²⁸ „Új díjszabás alkottassék és pedig rendeleti úton, hogy az időnként revisio alá vehető és a törvényhozási apparátus igénybe vétele nélkül mindenkor a viszonyoknak megfelelőleg megváltoztatható legyen.” Charmant Oszkár – Rupp Zsigmond: A budapesti kir. közjegyzői kamara felterjesztése az igazságügyministerhez a közjegyzők képviselői joga, a hagyatéki eljárás reformja és a közjegyzői díjak tárgyában. *Kir: Közjegyzők Közlönye*, 1915. 3–4. sz. 89. p.
- ²⁹ „Az okirati alakszerűségek dolgában megengedett ellenbizonyítás egyenes veszedelme a jogbiztonságnak s a rosszhiszemű perlekedésnek legbővebb forrása.” Dr. Charmant Oszkár – Dr. Rupp Zsigmond: Észrevétel a polgári perrendtartási javaslat 320. §-ról. Kézirat. 6. p. MNL Országos Levéltára P 2024.
- ³⁰ „Az örökségek ún. megszerzésével kapcsolatos joganyag szabályozása – magában is egyike a nehezebb törvényhozási feladatoknak – hazánkban különösen kényes, mert élő jogunk ebben a részében egy eredetileg önálló, egyszerű, összhangzatos és gyakorlatias rendszernak, idegen beszivárgások, történetes és töredékes újítások folytán nagy mérvben eltorzult képét nyújtja.” Dr. Charmant Oszkár: Az örökösödési eljárás a Ptk. törvényjavaslatában (Dr. Charmant Oszkár budapesti kir. közjegyző előadása a Magyar Jogászegylet 1917. évi január hó 20. napján tartott teljes ülésében). *Kir: Közjegyzők Közlönye*, 1917. 3–4. sz. 44. p.
- ³¹ Dr. Charmant Oszkár: Az örökösödési eljárás a Ptk. törvényjavaslatában (Dr. Charmant Oszkár budapesti kir. közjegyző előadása a Magyar Jogászegylet 1917. évi január hó 20. napján tartott teljes ülésében). *Kir: Közjegyzők Közlönye*, 1918. 1. sz. 10. p.
- ³² „Ha pedig arra kerül a sor, hogy az országos kongresszus előtt felolvassd, az okvetlenül beálló lámpalázban gondolj arra, hogy nem azoknak olvasod, akik ott vannak, hanem Édesapánknak. Gondolj arra, hogy Ő ott van melletted és hallgatja: hogyan tudsz te kifejezést adni az ő gondolatnak.” Charmant Pál 1925. június 11-én kelt levele testvére, dr. Charmant Szevér közjegyzőhelyettes részére. MNL Országos Levéltára P 2024.
- ³³ „A közjegyző nem utólagosan állapítja meg a tények igazságát, mikor az már elhomályosulhatott, hanem a létesülésük percében, és nem közvetett úton, hanem a saját észlelete, friss benyomása alapján. És hogy ez a megállapítás a bírói határozatnak szilárd alapjául szolgálhasson, a törvény azt egy immanens erővel ruházta fel: eleve igaznak veszi, és az igazságnak lényegéből fakadó hatályt kölcsönöz neki.” Dr. Charmant Oszkár budapesti kir. közjegyző ünnepi beszéde és a kir. közjegyzői intézmény életbeléptetésének ötvenedik évfordulója alkalmából Budapesten megtartott országos gyűlés és értekezlet jegyzőkönyvei. Budapest, 1925, Pallas Nyomda, 12. p.
- ³⁴ Dr. Charmant Oszkár budapesti kir. közjegyző ünnepi beszéde 1925, 28–32. p.

